

OTEVŘENÝ DOPIS PREMIÉROVI A ČLENŮM VLÁDY ČR

ve věci zákona o dohledu nad hospodařením politických stran

Vážený pane premiére, vážená paní vicepremiérko, vážený pane vicepremiére, vážená paní ministryně, vážení páni ministři,

obracíme se na vás ve věci připravovaného zákona „o dohledu nad hospodařením politických stran a politických hnutí“ (dále jen zákon).

Navržený zákon vychází z potřeby učinit financování politických stran a hnutí transparentní a důvěryhodné a reaguje na silnou kritiku, vč. mezinárodní – zejména ze Skupiny států proti korupci Rady Evropy (GRECO). Právě GRECO má od České republiky obdržet do 30. 10. 2012 předběžnou zprávu o řešení zjištěných problémů.

Nutnost změny uvádí i Strategie vlády v boji proti korupci, která uznává, že „*za největší nedostatek je považován nedostatek transparentnosti, (...) není možné zjistit, jak skutečně strana hospodaří*“, mj. také uvádí, že „*poslanecká sněmovna kontroluje pouze úplnost výročních zpráv*“ s tím, že se „*nemůže jednat o nezávislý dohled*“. Strategie konstatuje i to, že „*velice kritizovanou skutečností je to, že strany si vybírají auditory samy*“.

Návrh vzešlý z ministerstva vnitra řeší většinu klíčových problémů: zavádí mj. výrazně podrobnější vykazování hospodaření ve výročních zprávách, transparentní účty a přísnější regulaci pro předvolební kampaně, posílení nezávislosti auditorů a především zřizuje ústřední správní orgán (Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí, dále jen Úřad).

Jedná se o zcela zásadní bod boje proti korupci, který si tato vláda vzala za svůj. V reakci na stanovisko Legislativní rady vlády se na Vás obracíme s **argumenty, proč je pro efektivní implementaci pravidel posilujících transparentnost nezbytné zřízení Úřadu.**

Pro vyřešení problému netransparentnosti hospodaření stran **je nezbytná kombinace:**

- 1) **zvýšení transparentnosti**
- 2) **přísnějších pravidel a právě**
- 3) **nezávislé a proaktivní kontroly**

Pokud by byly kontrolní pravomoci **ponechány Parlamentu, nebudou zajištěny** tyto oblasti:

- 1) Nezávislost kontroly
- 2) Obsahová kontrola (nyní je pouze formální)
- 3) Provázanost s funkčními sankčními mechanismy
- 4) Proaktivní kontrola a šetření podnětů od občanů a médií
- 5) Důvěryhodnost změn financování politických stran.

Převedení kontrolních pravomocí na NKÚ je problematické: existuje k tomuto negativní výrok Ústavního soudu, dále NKÚ nedisponuje sankčními pravomocemi, podobné instituce dobře fungují v zahraničí a konečně zřízení takového Úřadu je pro Českou republiku vzhledem ke kritické závažnosti problému nevhodnější řešení.

Mezi připomínkami k zákonu se často objevuje **kritika finanční náročnosti Úřadu.** Naše argumenty:

- 1) Boj proti korupci něco stojí, tyto **prostředky se ovšem státu mnohonásobně vyplatí.** Vzpomeňme na četná podezření na vysávání prostředků z evropských dotací do stranických pokladen a nově udělenou pokutu Evropské komise ve výši desítek miliard eur.

- 2) **Úřad** sestávající z předsedy, místopředsedy a 9 členů **je malý**. Chod Úřadu je třeba zajistit efektivně, tím by teoreticky mohlo dojít k určitému snížení navrhovaného rozpočtu. V České republice existuje velká řada zbytných úřadů a agend, jak o tom vypovídá i analýza pro Karolínu Peake zveřejněná minulý pátek 14. 9. 2012. O velikosti a rozpočtu Úřadu lze dále diskutovat.
- 3) Tento Úřad by spravoval agendu **zcela klíčovou pro boj proti korupci**. Jeho zřízení je pro naplňování zákona nezbytností.
- 4) Úřad může potenciálně tvořit základ pro potřebnou protikorupční infrastrukturu.

Kritika se vztahuje také na **riziko politizace Úřadu**. Toto riziko potenciálně existuje, je proto nutné jej cíleně minimalizovat a volit silné a morální osobnosti. Výrazný prvek snižující riziko politizace je navrhované opatření, že předseda Úřadu nesmí být v předchozích 5 letech členem žádné politické strany, ani nesmí působit ve vrcholných politických výkonných pozicích. Riziko politizace také **nesmí sloužit jako záminka pro odmítnutí Úřadu** jako takového. O to víc, že i u nás existují instituce, jejichž vedení si – navzdory politické nominaci – zachovává nezávislost a respekt (např. veřejný ochránce práv Pavel Varvařovský či Miloslav Kala z NKÚ). Nominace Senátem a potvrzení prezidentem je v ČR běžný mechanismus. Navíc předseda ani členové nesmí v předcházejících 5 letech zastávat vrcholné funkce výkonné moci.

Bez funkční kontrolní instituce s dostatečnou kapacitou a personálním zajištěním není možné naplnit zamýšlený záměr zákona. Proto zdůrazňujeme **nezbytnost potřeby nezávislý úřad zřídit**.

Za účelem zajištění efektivnosti zamýšlených opatření doporučujeme do návrhu doplnit ještě následující opatření:

- 1) Účinnost zákona zavést k 1. 1. 2013 (LRV navrhuje 1. 1. 2014, což je ovšem pozdě, protože přípravy kampaně k příštím řádným volbám do Poslanecké sněmovny Parlamentu a získávání zdrojů na kampaň budou probíhat již v roce 2013. Dřívější datum by mělo být realizovatelné, účinnost opatření lze příp. časově odstupňovat).
- 2) Zákaz přijímat dary od právnických osob, což vyřeší mj. problém financování politických stran anonymně vlastněnými firmami.
- 3) Zavést transparentní účty na veškeré stranické finance.
- 4) Povinné zveřejňování vyúčtování na internetu (návrh to pouze umožňuje) a to v podobě umožňující vyhledávání, kopírování a ideálně také export dat.
- 5) Rotace auditorů, působení max. 1 rok (nyní je návrh 5 let).
- 6) Předseda, místopředseda i člen Úřadu mohou být jmenováni jen na jedno funkční období¹.
- 7) Funkční období členů Úřadu by se měla překrývat tak, aby se složení obnovovalo průběžně.
- 8) Zvážit doplnění limitů na výdaje volebních kampaní.
- 9) Zvážit úpravu přerozdělování státních příspěvků dle volebních výsledků tak, aby mechanismus lépe kopíroval spravedlivé rozdělení dle obdržených hlasů.

Obrácíme se na vás proto s výzvou přijmout návrh zákona ministerstva vnitra v podobě vzešlé z Legislativní rady vlády s doplněním výše uvedených opatření. Snahy o pozměnění navrhovaných opatření směrem k nefunkčnosti zamýšlených pravidel budou chápány jako snaha zamezit ztransparentnění hospodaření stran. Jedná se o **zcela klíčové opatření v boji proti korupci**. Přijetí zákona a zřízení Úřadu je proto krok, který vládě může velmi výrazně napomoci k navrácení důvěryhodnosti v přízvisku „protikorupční“.

¹ Možnost být znovuzvolen zakládá tlak na manipulování vlastních rozhodnutí tak, aby se dotyčný „zalíbil“ volitelům. Špatnou praxi v tomto dokládá situace na Ústavním soudu.

V Praze dne 17. 9. 2012

Martin Fadrný
za Ekologický právní servis

Štěpán Rattay
za Oživení

David Ondráčka
za Transparency International

Janusz Konieczny
za Nadační fond proti korupci

Martin Archalous
za Inventuru demokracie